

Mapping the Knowledge of Tax Studies: Bibliometric Analysis and Network Visualization

Saleh Rahimi*

Associate Professor, Department of Knowledge and Information Science, Razi University, Kermanshah, Iran.

Faramarz Soheili

Associate Professor, Department of Knowledge and Information Science, Payame Noor University, Tehran, Iran.

Abstract

Introduction

Studies related to the field of taxation have expanded in various dimensions such as tax policy, tax justice, tax evasion, economic effects of taxation, and more, over recent decades. This expansion highlights the high importance of this topic in academic research. However, the rapid growth in the volume of publications and the complexity of related topics have increasingly emphasized the need for a comprehensive map of existing knowledge in this field. Despite the growing importance of taxation studies, the dispersion of topics and the diversity of research methods in this area make it difficult for researchers to access a comprehensive and coherent perspective. Researchers and policymakers often face challenges such as determining research priorities, identifying research gaps, and understanding dominant trends in this field. In such circumstances, the absence of a comprehensive map of existing knowledge can lead to redundancy, resource wastage, and missed research opportunities. Therefore, this study, using bibliometric methods and network visualization tools, aims to map the knowledge structure of taxation studies. The main objective of this research is to identify the conceptual structure, research trends, and emerging topics of interest in this field. The results can help researchers and policymakers make more informed decisions in designing and implementing taxation studies by providing a better understanding of the current state of the field.

* Corresponding Author: s.rahimi@razi.ac.ir

How to Cite: Rahimi, S., & Soheili, F. (2026). Mapping the knowledge of tax studies: Bibliometric analysis and network visualization. *Journal of Tax Research*, 33(68), 7-37.

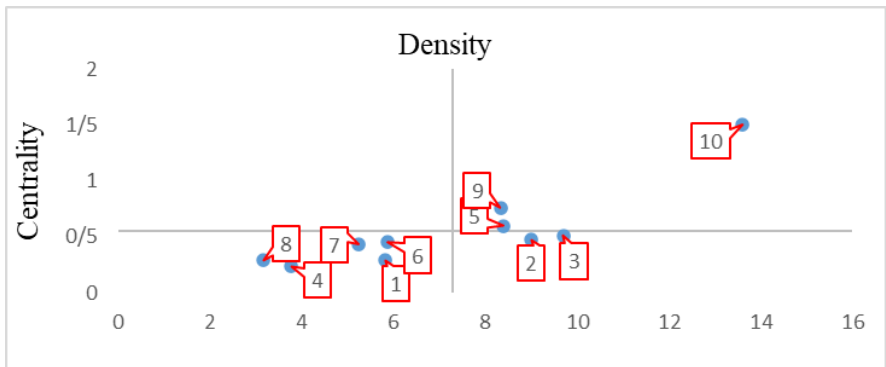
Methods and Materials

This research was conducted using bibliometric analysis. Data were processed using VOSviewer, UCINET, and BibExcel software. The data for this study were extracted from the Islamic World Science Citation Center (ISC) using the keyword “taxation.” The extracted data over the past 26 years (from 1998 to 2023) included 684 documents, in which the authors used 2,665 keywords. After extracting the keywords, standardization and normalization of concepts were performed. Following standardization, 1,401 unique keywords remained. By selecting a threshold, a 154x154 matrix was created, with diagonal cell values set to zero. Cluster analysis using the K-means method in VOSviewer was employed to draw the map.

Results and Discussion

According to the strategic diagram, the first quadrant includes tax evasion & corporate governance (5), tax modeling & digital economy (9), and VAT & macroeconomic dynamics (10), which are the main topics of this period. These clusters are cohesive and central to the research field, focusing on a large part of the network. The second quadrant, in terms of importance and impact, is ranked lower than the clusters in the first quadrant. This section remains cohesive but has lost its centrality, representing a smaller, specialized part of the research field. No clusters were placed in this quadrant in this study. The clusters of corporate taxation and accounting frameworks (1), Business taxation & subsidy policies (4), Direct & indirect tax reforms (6), Tax equity & income distribution (7), and Fiscal policy & macroeconomic growth (8) represent emerging or declining sections of the network. The fourth quadrant includes clusters that have not yet matured but have the potential to become main sections. In this study, the clusters of environmental taxes and sustainable development in Iran (2), and the Islamic taxation systems & legal enforcement (3), fall into this quadrant.

Figure 1. Strategic diagram of the taxation field

Source: Study findings.

Conclusion

The clusters in the first quadrant of the strategic diagram, including tax evasion & corporate governance (5), Tax modeling & digital economy (9), and VAT & Macroeconomic dynamics (10), are recognized as the core and cohesive clusters of taxation research during the studied period. These clusters, with centrality and density above the average (29.7 and 0.555, respectively), indicate a high concentration of research on these topics and strong intra-cluster and inter-cluster connections. Cluster 10, with the highest centrality of 31.6 and a density of 1.511, plays a pivotal role in linking value-added tax with macroeconomic issues and serves as the hub of thematic interactions in the field. In this cluster, the highest weight is assigned to the concept of value-added tax. Cluster 9, with a density of 0.758, highlights the importance of digital technology and innovation in the tax system. This cluster focuses on emerging concepts such as electronic taxation and e-commerce, reflecting technological advancements in the tax system.

Meanwhile, Cluster 5, with a centrality of 8.4, addresses the challenges of tax evasion and corporate governance as influential topics in the research network. The high weight of optimal tax rates reflects the search for a balance between government revenues and private sector incentives. Concepts such as earnings quality and earnings management may also reflect concerns about financial reporting transparency. The placement of these clusters in the first quadrant indicates their thematic maturity, widespread influence in the network structure, and the focus of research on fundamental and strategic issues in taxation.

The second quadrant of the strategic diagram includes clusters with high density but lower centrality compared to the average. These clusters represent specialized and emerging topics that, despite internal cohesion, have not yet established extensive interactions with other research areas or gained a central position in the overall research structure. The absence of clusters in the second quadrant may indicate a focus in the research literature on strategic issues (first quadrant) and the dominance of emerging (third quadrant) and potential (fourth quadrant) topics, without independent, cohesive specialized areas emerging.

The third quadrant of the strategic diagram includes clusters with lower density and centrality compared to the average, representing emerging or declining topics in the research network. The clusters in this quadrant include corporate taxation and accounting frameworks (1), Business taxation & subsidy policies (4), Direct & indirect tax reforms (6), Tax equity & income distribution (7), and fiscal policy & macroeconomic growth (8).

The fourth quadrant of the strategic diagram includes clusters with centrality above the average but density below it, identified as topics with growth potential. The clusters of environmental taxes and sustainable development in Iran (2), and the Islamic taxation systems & legal enforcement (3), fall into this quadrant. These clusters have the potential to become main topics in the future, and their

cohesion and influence in the network will strengthen with targeted research. Cluster analysis shows that value-added tax, as the core of research in this field, holds a unique position with a focus on macroeconomic impacts such as inflation and GDP. Overall, the dominant focus of research has been on strategic and technology-driven issues, while emerging clusters are still in the early stages of maturity and require more attention. These clusters show that taxation is a topic that has expanded from basic concepts to specialized applications in various fields.

Keywords: Tax, Tax Justice, Tax System, Value-Added Tax, ISC Database.

JEL Classification: H24, H25, H71, K34.

سازمان امور مالیاتی کشور

-- مجله علمی، پژوهشنامه مالیات --

شماره ۶۸، دوره ۳۳، زمستان ۱۴۰۴، ۷-۳۷

taxjournal.ir

DOI:10.66224/taxjournal.34.68.7

ترسیم نقشه دانش مطالعات حوزه مالیات: تحلیل کتاب‌سنجی و دیداری‌سازی شبکه

دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

صالح رحیمی*

دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران.

فرامرز سهیلی

چکیده

هدف پژوهش بررسی ساختار مفهومی پژوهش‌های مرتبط با مالیات در پایگاه استنادی پایش علم و فناوری جهان اسلام (ISC) و شناسایی زیر حوزه‌ها و ابعاد مهم مفهوم مالیات است. با تحلیل کمی مطالعات مرتبط با این حوزه، ساختار علمی مالیات از سال ۱۳۷۷ تا ۱۴۰۲ بررسی و خوشه‌های اصلی پژوهشی، ابعاد مفهومی و موضوعات کلیدی هر خوشه شناسایی شد. با بهره‌گیری از فنون کتاب‌سنجی و تحلیل هم‌رخدادی واژگان، تعداد ۶۸۴ مدرک از پایگاه (ISC) استخراج شد تا روند پژوهش‌های مرتبط با مالیات در بازه زمانی فوق‌شناسایی شود. تحلیل خوشه‌ای و نمودار راهبردی برای ترسیم ساختار مفهومی پژوهش‌ها و شناسایی زیرحوزه‌ها و روابط بین آن‌ها در این حوزه به کار گرفته شد. ساختار مفهومی این حوزه از ده خوشه به شرح زیر تشکیل شده است: مالیات شرکتی و چارچوب‌های حسابداری (۱)، مالیات‌های زیست‌محیطی و توسعه پایدار در ایران (۲)، نظام مالیاتی اسلامی و اجرای حقوق مالیاتی (۳)، مالیات‌های کسب و کار و سیاست‌های یارانه‌ای (۴)، فرار مالیاتی و حکمرانی شرکتی (۵)، اصلاحات ساختاری مالیات مستقیم و غیر مستقیم (۶)، عدالت مالیاتی و توزیع درآمد (۷)، سیاست مالی و رشد اقتصادی کلان (۸)، مدل‌سازی مالیاتی و فناوری دیجیتال (۹)، مالیات بر ارزش افزوده و تأثیرات کلان اقتصادی (۱۰). علاوه بر این، با تحلیل محتوای مقالات منتشر شده در طول ۲۶ سال، موضوعات نوظهور در حوزه مالیات شناسایی شدند. خوشه‌ها، ابعاد و موضوعات کلیدی این حوزه را بازتاب می‌دهند. تحلیل محتوای مقالات نشان داد که حوزه مالیات به تدریج به سمت موضوعات پیچیده‌تر و بین‌رشته‌ای گرایش یافته است. یافته‌های این پژوهش می‌تواند به سیاست‌گذاران و پژوهشگران در تدوین برنامه‌های راهبردی و شناسایی شکاف‌های پژوهشی کمک کرده و مسیر پژوهش‌های آتی را روشن سازد.

کلیدواژه‌ها: مالیات، عدالت مالیاتی، نظام مالیاتی، مالیات بر ارزش افزوده، پایگاه آی‌اس‌سی.

طبقه‌بندی JEL: H24, H25, H71, K34.

مقدمه

مالیات به عنوان مهم‌ترین منبع درآمد دولت‌ها در طول تاریخ، همواره نقشی حیاتی در تأمین هزینه‌های گوناگون از جمله مخارج جنگ‌ها، پرداخت حقوق کارکنان، اجرای پروژه‌های زیربنایی، تأمین اجتماعی، آموزش و ارائه سایر خدمات عمومی ایفا کرده است. امروزه، اهمیت مالیات فراتر از تأمین صرف درآمد رفته و به ابزاری برای اجرای سیاست‌های مالی و تحقق عدالت اقتصادی تبدیل شده است (Musai, 2022). این نقش دوگانه، مالیات را به موضوعی جذاب برای پژوهش‌های نظری و تجربی بدل کرده است. در واقع، دولت‌ها از طریق گسترش پایه‌های مالیاتی جدید و بهبود عملکرد پایه‌های موجود، با رویکردهای توزیعی، تخصیصی و سیاست‌گذاری، به دنبال تحقق اهداف خود در بخش مالیات هستند (Ebadi & Lashgari, 2021). این رویکردها شامل چگونگی توزیع بار مالیاتی بین اقشار مختلف جامعه، تخصیص منابع مالیاتی به بخش‌های گوناگون اقتصادی و اجتماعی و استفاده از مالیات به عنوان ابزاری برای اجرای سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی می‌شود. بنابراین، مالیات نه تنها منبع درآمد، بلکه ابزاری چندوجهی برای مدیریت اقتصاد و جامعه به شمار می‌رود. همان‌طور که باربو و همکاران اشاره می‌کنند، مالیات به عنوان بخشی از درآمد عمومی، با سایر روش‌های تأمین مالی مانند بدهی عمومی^۱، درآمدهای حاصل از فعالیت‌های پیشگامانه^۲ دولت و درآمدهای ناشی از پرداخت‌های مالیات‌دهندگان برای خدمات اداری، تفاوت اساسی دارد (Barbu et al., 2024). همچنین، درآمدهای مالیاتی به دلایل بسیار از جمله قابلیت کنترل بر سایر منابع درآمدی ناشی از اقتصاد داخلی برتری دارد (Torkashvan et al., 2024). مالیات به عنوان ابزاری برای اعمال سیاست‌های مالی و اجتماعی قانونگذار می‌تواند با کارکردی دوگانه، از یک سو وسیله‌ای جهت به اجرا درآوردن سیاست‌های مالی دولت به شمار رفته و از سوی دیگر با اعمال برخی تسهیلات برای بعضی از اقشار جامعه، اجرای سیاست‌های اجتماعی دولت را نیز تسهیل نماید (Ghasemi, 2024).

مطالعات مرتبط با حوزه مالیات از ابعاد گوناگونی مانند سیاست‌گذاری مالیاتی، عدالت مالیاتی، فرار مالیاتی، اثرات اقتصادی مالیات و غیره، طی دهه‌های اخیر گسترش یافته‌اند. این گسترش نشان‌دهنده اهمیت بالای این مبحث در حوزه‌های مطالعاتی است. با این حال، رشد سریع حجم انتشارات و پیچیدگی موضوعات مرتبط، نیاز به ترسیم نقشه‌ای جامع از دانش

1. Public Debt

2. State Pioneering Activities

موجود در این حوزه را بیش از پیش برجسته می‌کند. با وجود اهمیت فزاینده مطالعات مالیاتی، پراکندگی موضوعات و تنوع روش‌های تحقیقاتی در این حوزه، دسترسی به دیدگاهی جامع و منسجم را برای پژوهشگران دشوار می‌سازد. پژوهشگران و سیاست‌گذاران اغلب با چالش‌هایی مانند تعیین اولویت‌های پژوهشی، شناسایی شکاف‌های پژوهشی و درک روندهای غالب در این حوزه مواجه هستند. در چنین شرایطی، عدم وجود نقشه‌ای جامع از دانش موجود می‌تواند منجر به دوباره کاری، اتلاف منابع و از دست رفتن فرصت‌های پژوهشی شود. بنابراین، پژوهش حاضر با بهره‌گیری از روش‌های کتاب‌سنجی و ابزارهای دیداری‌سازی شبکه، به دنبال ترسیم نقشه دانش مطالعات حوزه مالیات است. هدف اصلی این پژوهش، شناسایی ساختار مفهومی، روندهای پژوهشی و موضوعات نوظهور و مورد توجه در این حوزه است. نتایج این پژوهش می‌تواند به پژوهشگران و سیاست‌گذاران کمک کند تا با درک بهتری از وضعیت موجود، تصمیمات مؤثرتری در زمینه طراحی و اجرای مطالعات مالیاتی اتخاذ کنند.

نوآوری این پژوهش در به‌کارگیری یک رویکرد جامع و چندوجهی کتاب‌سنجی برای تحلیل بدنه دانش زبان فارسی در حوزه مالیات است. برخلاف مطالعاتی که بر پایگاه‌های بین‌المللی متمرکز هستند، این پژوهش با تمرکز بر پایگاه ISC، برای اولین بار نمایی جامع از پژوهش‌های داخلی در حوزه مالیات ارائه می‌دهد که بازتاب دقیق‌تری از دغدغه‌ها و روندهای پژوهشی در جامعه ایران است. همچنین، این پژوهش با تحلیل هم‌رخدادی واژگان، ساختار و روابط پنهان میان مفاهیم را آشکار می‌نماید و آن‌ها را در قالب شبکه‌های بصری نمایش می‌دهد. می‌توان گفت استفاده از نمودار راهبردی برای تحلیل دینامیک حوزه مالیات مهم‌ترین نوآوری روش شناختی پژوهش حاضر محسوب می‌شود. از منظر موضوعی، این پژوهش با ارائه نقشه دانش جامع، به یافته‌های جدیدی دست یافته است. از جمله؛ برای اولین بار، چشم‌انداز پژوهشی مالیات در ایران را به ده حوزه اصلی و متمایز تقسیم‌بندی و مفاهیم کلیدی هر حوزه را مشخص کرده است. این دسته‌بندی، به پژوهشگران کمک می‌کند تا جایگاه خود را در این نقشه پیدا کنند. خالی بودن ربع دوم نمودار راهبردی نشان می‌دهد با وجود پژوهش‌های متعدد، هنوز حوزه‌های پژوهشی تخصصی و منسجم در مطالعات مالیات ایران شکل نگرفته است. این شکاف دانشی مهمی است که به صورت داده‌محور شناسایی شده است. همچنین، این پژوهش نشان می‌دهد که پژوهش‌های مالیاتی در ایران از موضوعات سنتی به سمت موضوعات پیچیده‌تر و بین‌رشته‌ای در حال حرکت است. این یافته، مسیر آینده پژوهش را روشن می‌سازد و

با ارائه نمای کلی، ارتباطات بین حوزه‌های مختلف را به تصویر می‌کشد و به درک یکپارچه‌ای از حوزه مالیات کمک می‌کند.

مبانی نظری

مبانی نظری با تمرکز بر مفاهیم کلیدی مالیات، اهمیت پژوهش در این حوزه و کاربرد تحلیل کتاب‌سنجی به عنوان ابزار اصلی برای بررسی ساختار علمی و روندهای پژوهشی، ساختار بندی می‌شود. هدف، فراهم کردن زمینه‌ای نظری برای درک بهتر از چگونگی استفاده از روش‌های کمی و بصری‌سازی داده‌ها در واکاوی مطالعات فارسی مرتبط با مالیات است. این بخش، مبانی نظری پژوهش را با تمرکز بر دو محور اصلی ارائه می‌دهد: نخست، اهمیت راهبردی مالیات به عنوان یک حوزه پژوهشی پویا، و دوم، تحلیل کتاب‌سنجی به عنوان یک رویکرد روش‌شناختی برای ترسیم نقشه دانش این حوزه.

اهمیت و پویایی پژوهش در حوزه مالیات

مالیات به عنوان یکی از ارکان اصلی درآمدهای عمومی دولت‌ها، همواره موضوعی جذاب برای پژوهش‌های نظری و تجربی بوده است، زیرا چالش‌های واقعی مرتبط با وصول آن با دغدغه‌های تحلیلی دانشمندان گره خورده است. در شرایط کنونی که کشورها با منابع مالی محدود، افزایش هزینه‌ها و سطح بالای بدهی عمومی مواجه هستند، یافتن راهکارهایی برای بهینه‌سازی نظام مالیاتی به یک ضرورت فوری تبدیل شده است (Barbu et al., 2022).

فشار مالیاتی، که اغلب به صورت نسبت درآمدهای مالیاتی به تولید ناخالص داخلی سنجیده می‌شود، در بسیاری از اقتصادهای توسعه‌یافته مانند اتحادیه اروپا به سطح بالایی رسیده است (European Commission, 2021). این فشار، همراه با بدهی‌های عظیم دولت‌ها، نگرانی تصمیم‌گیرندگان و اقتصاددانان را نسبت به طراحی یک ساختار مالیاتی بهینه برانگیخته است. سیاست مالیاتی ابزاری است که می‌تواند برای تعیین نرخ بهینه مالیات جهت پوشش مخارج عمومی به کار رود. این توجه ویژه در رشد تصاعدی تولیدات علمی این حوزه نیز مشهود است؛ برای مثال، تعداد مقالات مرتبط با مالیات در پایگاه وب‌آوساینس از حدود ۱۰۰۰ مقاله در سال ۱۹۷۵ به بیش از ۳۶۰۰۰ مقاله در سال ۲۰۲۰ افزایش یافته است که نشان‌دهنده پویایی و اهمیت این حوزه پژوهشی است (Barbu et al., 2022).

تحلیل کتاب‌سنجی به عنوان روشی برای ترسیم نقشه دانش

تحلیل کتاب‌سنجی به عنوان یک روش کمی و نظام‌مند، ابزاری قدرتمند برای ارزیابی روندهای پژوهشی، تأثیرات و روابط متقابل در حوزه مالیات است. این روش با بررسی انتشارات، ارجاعات و داده‌های علمی، امکان شناسایی گرایش‌های نوظهور، الگوهای همکاری و ساختار فکری حوزه مالیات را فراهم می‌کند (Donthu et al., 2021). تحلیل کتاب‌سنجی با استفاده از تکنیک‌های آماری و بصری‌سازی داده‌ها، به کشف الگوها در مجموعه داده‌های بزرگ می‌پردازد و عینیت و پوشش جامع ادبیات را افزایش می‌دهد (Wu & Krueger, 2024; Donthu et al., 2021). فرایند تحلیل کتاب‌سنجی شامل مراحل مختلفی مانند طراحی مطالعه، گردآوری داده‌ها، تحلیل داده‌ها، مصورسازی و تفسیر یافته‌ها است (Zupic & Čater, 2015). در این روش، تکنیک‌هایی مانند تحلیل هم‌واژگانی برای تعیین ساختار حوزه‌های پژوهشی به کار می‌رود. این تکنیک‌ها امکان شناسایی روابط بین مفاهیم مختلف و روندهای کلیدی در ادبیات مالیاتی را فراهم می‌کند (Musgrove et al., 2003).

ادبیات پژوهشی گسترده در حوزه مالیات را می‌توان به مثابه یک مجموعه داده عظیم در نظر گرفت که تحلیل دستی آن ناکارآمد و حتی غیر ممکن است. در چنین شرایطی، تحلیل کتاب‌سنجی به عنوان یک روش کمی و نظام‌مند، ابزاری قدرتمند برای ارزیابی روندهای پژوهشی، شناسایی ساختار فکری و ترسیم نقشه دانش یک حوزه علمی به شمار می‌رود (Lu & de Vries, 2021). این رویکرد با بررسی آماری داده‌های کتاب‌شناختی مانند کلیدواژه‌ها، استنادها و نویسندگان، به فرایند مرور ادبیات، عینیت و مشروعیت می‌بخشد و سوگیری‌های فردی پژوهشگر را کاهش می‌دهد (Zupic & Čater, 2015).

کتاب‌سنجی با استفاده از روش‌های آماری و ریاضی، الگوهای موجود در ادبیات پژوهشی را تحلیل می‌کند (McBurney & Novak, 2002) و از این طریق، به کانالی برای ارتباطات علمی تبدیل می‌شود (Mingers & Leydesdorff, 2015). این روش که پیشینه‌ای طولانی دارد (Garfield et al., 1964)، از تکنیک‌های مختلفی بهره می‌برد که تحلیل محتوا و تحلیل استنادی از پرکاربردترین آن‌ها هستند. در پژوهش حاضر، از تحلیل هم‌رخدای واژگان، که زیرمجموعه تحلیل محتواست، برای شناسایی روابط مفهومی میان آثار پژوهشی استفاده می‌شود. کلیدواژه‌ها بازتاب‌دهنده موضوعات و مفاهیم اصلی پژوهش‌ها هستند. زمانی که کلمات یا مفاهیم خاصی به طور مکرر در اسناد مختلف با هم ظاهر می‌شوند، می‌توان یک رابطه مفهومی و یک ساختار فکری مشترک را استنباط کرد (Braam et al., 1991).

با پیشرفت فناوری و در دسترس بودن داده‌های کتاب‌شناختی، رویکردهای تحلیل کتاب‌سنجی نیز به سمت متن‌کاوی و دیداری‌سازی شبکه حرکت کرده‌اند. این ابزارها امکان کاوش عمیق‌تر در محتوای متون و ترسیم شبکه‌های علمی یک جامعه پژوهشی را فراهم می‌آورند (Porter et al., 2012). پژوهش حاضر نیز با بهره‌گیری از همین رویکردها، قصد دارد نقشه دانش مطالعات حوزه مالیات را در پایگاه ISC ترسیم کرده و روندهای توسعه این حوزه پژوهشی را بر اساس اطلاعات موجود شناسایی نماید. این تحلیل به شناسایی مفاهیم کانونی که پژوهشگران ایرانی بر آن‌ها متمرکز شده‌اند کمک کرده و ساختار فکری این حوزه را آشکار می‌سازد. بنابراین، با استفاده از تحلیل کتاب‌سنجی و دیداری‌سازی شبکه، می‌توان به درک جامع‌تری از ادبیات مالیاتی دست یافت و روندهای پژوهشی و موضوعات نوظهور در این حوزه را شناسایی کرد. این امر می‌تواند به پژوهشگران و سیاست‌گذاران در تدوین برنامه‌های راهبردی و شناسایی شکاف‌های پژوهشی کمک کند و مسیر پژوهش‌های آتی را روشن سازد.

پیشینه پژوهش

تحلیل هم‌واژگانی^۱ در بسیاری از حوزه‌ها از قبیل: مهندسی دانش (Liu & Liu, 2019)، سواد اطلاعاتی (Onyancha, 2020; Li et al., 2021)، سواد مالی (Shollapur, et al., 2023)، سواد دیجیتال (Park et al., 2021)، سردردهای ضربان‌دار (Rahimi et al., 2020)، مطالعات آموزش عالی ایران (Rahimi et al., 2022)، سواد (Rahimi et al., 2024)، تصمیم‌گیری (Rahimi et al., 2024)، و اقتصاد مقاومتی (Rahimi & Soheili, 2025) به کار رفته است. در زمینه پیشینه پژوهشی مالیات، مطالعات گوناگونی با رویکردهای مختلف انجام شده است.

پیشینه پژوهش‌های داخلی

نوبخت (۱۳۹۸) در پژوهشی با روش علم‌سنجی و تحلیل محتوا، تولیدات علمی پژوهشنامه مالیات را در قلمرو زمانی ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ بررسی کرد. نتایج کلیدی نشان داد که موضوعات ارزیابی کارکنان و ادارات مالیاتی، مالیات بر درآمد شرکت‌ها و فرار مالیاتی بیشترین فراوانی را داشته‌اند. این یافته حاکی از آن است که پژوهشگران به دلیل سهولت دسترسی به داده‌ها به این موضوعات گرایش دارند، در حالی که موضوع مهمی مانند ارزیابی مؤدیان مالیاتی مغفول مانده است.

1. Co-Word Analysis

موسائی (۱۴۰۰) با روش تحلیل متون دینی و شواهد تاریخی، به بررسی مالیات‌های اسلامی و تأثیر آن‌ها بر کارایی و عدالت پرداخت. این پژوهش قلمرو مفهومی مالیات در تمدن اسلامی را پوشش داد. نتایج کلیدی نشان داد که اهداف اصلی مالیات‌های اسلامی تأمین اجتماعی، رفع فقر و تعدیل ثروت بوده است و این مالیات‌ها عمدتاً از نوع مستقیم و با نرخ ثابت طراحی شده‌اند تا کارایی اقتصادی را مختل نکنند. همچنین، گسترده‌ی پایه‌های مالیاتی و لزوم مالیات‌ستانی تصاعدی از درآمدهای بادآورده از دیگر نتایج این پژوهش بود.

مطالعه عبادی و لشکری (۱۴۰۰) با روش توصیفی-تحلیلی و با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای، سازگاری مالیات بر عایدی سرمایه را با قلمرو مفهومی اهداف اقتصاد اسلامی در ایران بررسی کرد. نتایج کلیدی حاکی از آن بود که این نوع مالیات از طریق کارکردهایی مانند کاهش فعالیت‌های غیر مولد و سوداگرانه و هدایت سرمایه به سمت تولید، می‌تواند در تحقق اهداف عدالت اقتصادی، تأمین منافع عمومی و ثبات اقتصادی مؤثر باشد.

محمودخانی (۱۴۰۰) با روش کتاب‌سنجی و تحلیل هم‌رخدادی واژگان، مقالات حوزه مالیات را در پایگاه بین‌المللی وب‌آوساینس تحلیل کرد. نتایج کلیدی نشان داد که محورهای موضوعی مالیات‌بندی، فرار مالیاتی، رقابت مالیاتی و اصلاحات مالیاتی در سطح جهانی از بیشترین اهمیت برخوردارند و روند انتشار مقالات محققان ایرانی در این پایگاه ضعیف بوده است.

کریمی و همکاران (۱۴۰۱) با رویکرد ترکیبی کیفی-کمی، الگویی برای تعیین امتیاز شفافیت مالیاتی شرکت‌ها در قلمرو مکانی ایران ارائه دادند. نتایج کلیدی نشان داد که از میان ۳۲ عامل شناسایی‌شده، دو بعد راهبردی شرکتی و عوامل اجتماعی بیشترین تأثیر را بر شفافیت مالیاتی شرکت‌ها دارند.

پیشینه پژوهش‌های خارجی

ژانگ و همکاران^۱ (۲۰۱۶) در پژوهشی با روش کتاب‌سنجی، مقالات حوزه مالیات کربن را در پایگاه وب‌آو ساینس طی قلمرو زمانی ۱۹۸۹ تا ۲۰۱۴ تحلیل کردند. نتایج کلیدی نشان داد که ایالات متحده آمریکا نقش پیشرو را در این حوزه دارد و موضوعات کلیدی شامل تغییرات اقلیمی، تجارت انتشار کربن، اثرات اجتماعی-اقتصادی مالیات کربن و انرژی‌های تجدیدپذیر هستند.

1. Zhang et al. (2016)

کومار و همکاران^۱ (۲۰۲۱) با روش تحلیل کتاب‌سنجی، پژوهش‌های حوزه قیمت‌گذاری انتقالی را در پایگاه اسکوپوس طی قلمرو زمانی ۱۹۶۸ تا ۲۰۱۹ بررسی کردند. نتیجه کلیدی این پژوهش، تأکید بر لزوم حرکت تحقیقات از تمرکز بر پابندی و مدیریت مالیاتی به سمت استفاده از قیمت‌گذاری انتقالی به عنوان یک ابزار راهبردی کسب‌وکار بود.

پژوهش باربو و همکاران^۲ (۲۰۲۲) با روش تحلیل کتاب‌سنجی و دیداری‌سازی با نرم‌افزار سایت اسپیس، ساختار موضوعی پژوهش‌های مالیات بهینه را در مقالات پایگاه وب آو ساینس طی قلمرو زمانی ۱۹۷۵ تا ۲۰۲۱ ترسیم کرد. نتیجه کلیدی آن، ارائه یک نقشه دانش بصری و جامع از حوزه سیاست مالیاتی بهینه بود که به شناسایی خوشه‌های اصلی و روندهای تحقیقاتی کمک کرد.

نوبانی و اولاف^۳ (۲۰۲۳) در یک مطالعه مروری و کتاب‌سنجی، به بررسی اثربخشی مالیات سبز در پایگاه اسکوپوس با تمرکز بر قلمرو زمانی ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۲ پرداختند. نتایج کلیدی نشان داد که جهت‌گیری‌های آتی پژوهش در این حوزه باید بر طراحی نوآورانه مالیات، تحلیل اثرات توزیعی و ترویج فناوری‌های پاک متمرکز شود.

راموس-مدینا^۴ (۲۰۲۳) با تحلیل کتاب‌سنجی و تحلیل هم‌واژگانی، چالش‌های ناشی از عملیات مالیاتی در حوزه‌های قضایی مختلف (سطح بین‌المللی) را بررسی کرد. نتایج کلیدی دو خوشه اصلی را در ادبیات پژوهشی شناسایی کرد: (۱) تلاش شرکت‌های چندملیتی برای مدیریت سود خود و (۲) تلاش سازمان‌های مالیاتی برای جلوگیری از فرار مالیاتی.

باربو و همکاران^۵ (۲۰۲۴) با استفاده از تحلیل شبکه و کتاب‌سنجی با نرم‌افزار سایت اسپیس، الگوهای همکاری علمی در حوزه اجتناب و فرار مالیاتی را در پایگاه وب آو ساینس طی قلمرو زمانی ۱۹۷۵ تا ۲۰۲۲ بررسی کردند. نتایج کلیدی نشان داد که پژوهشگران پرکار تمایل بیشتری به همکاری علمی دارند و علاقه موضوعی آن‌ها در طول زمان تکامل یافته و تغییر می‌کند.

مطالعات انجام شده در حوزه مالیات، طیف وسیعی از موضوعات را در بر می‌گیرد؛ از بررسی وضعیت تولیدات علمی و شناسایی حوزه‌های کلیدی و تحلیل علم‌سنجی پژوهش‌های مالیاتی گرفته تا بررسی ابعاد فقهی و تاریخی مالیات در اسلام و تأثیر آن بر عدالت اقتصادی. پژوهش‌ها همچنین به موضوعاتی مانند شفافیت مالیاتی شرکت‌ها، مالیات کربن، قیمت‌گذاری انتقالی، مالیات بهینه، مالیات سبز، چالش‌های عملیات مالیاتی در سطح بین‌المللی و الگوهای

1. Kumar et al. (2021)

3. Nobanee & Ullah (2023)

5. Barbu et al. (2024)

2. Barbu et al. (2022)

4. Ramos-Medina (2023)

همکاری علمی در زمینه اجتناب و فرار مالیاتی پرداخته‌اند و نشان می‌دهند که پژوهش‌های مالیاتی از جنبه‌های مختلفی از جمله اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و مدیریتی مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته و همچنان به عنوان حوزه پویا در حال توسعه است.

روش

این پژوهش با استفاده از تحلیل کتاب‌سنجی انجام شده است. تحلیل کتاب‌سنجی، روشی کمی برای ارزیابی و تحلیل آماری تولیدات علمی یک حوزه خاص است. این رویکرد با استفاده از داده‌های کتاب‌شناختی به ترسیم ساختار فکری یک حوزه، شناسایی روندهای پژوهشی، موضوعات کلیدی، نویسندگان و موسسات تأثیرگذار و شکاف‌های دانشی می‌پردازد. فنونی مانند تحلیل هم‌رخدادی واژگان، که در این پژوهش نیز به کار رفته است، با بررسی همزمانی ظهور مفاهیم در متون، به شناسایی خوشه‌های موضوعی و روابط بین آن‌ها کمک می‌کند و در دیدی کلان و عینی از وضعیت دانش در آن حوزه ارائه می‌دهد.

با استفاده از نرم‌افزارهای وس ویور^۱، یوسی‌آی‌نت^۲ و بایب‌اکسل^۳ داده‌های پژوهش پردازش شدند. داده‌های این پژوهش از پایگاه استنادی پایش علم و فناوری جهان اسلام (ISC) و با استفاده از کلیدواژه مالیات استخراج شده است.

در این پژوهش فایل‌های متنی ساده استخراج شده از پایگاه استنادی علوم جهان اسلام به نرم‌افزار بایب‌اکسل فراخوانی شد، با استفاده از این نرم‌افزار و فنون پردازش زبان طبیعی آن، اصطلاحات کلیدی (اسم‌ها یا عبارات اسمی) استخراج شد. سپس آستانه برش اصطلاحات بر روی عدد ۳ تعریف شد، یعنی حداقل تعداد دفعاتی که یک اصطلاح باید در نمونه ذکر شود تا در نقشه کتاب‌سنجی نمایش داده شود. زیرا این مقدار به عنوان عددی مطلوب برای حذف مؤثر اصطلاحات اشتباه یا بی‌اهمیت توصیه شده است. بعد از انجام این کار و طی یکسری مراحل و دستورهای مختلف در نرم‌افزار، ماتریسی متقارن ایجاد شد. سپس این ماتریس به ماتریس همبستگی تبدیل شد. بعد، این ماتریس با استفاده از نرم‌افزار وس ویور فراخوانی شد. این نرم‌افزار قدرت ارتباط بین اصطلاحات باقی‌مانده که با آستانه تعیین شده مطابقت دارند را اندازه‌گیری می‌کند. قدرت ارتباط بین دو اصطلاح، معیاری از شباهت اصطلاحات است که نشان می‌دهد

1. VOSviewer

2. Ucinet

3. Bibexcel

این دو اصطلاح تا چه اندازه با هم در مقایسه با سایر اصطلاحات در نمونه رکوردها هم‌زمان ظاهر می‌شوند (Van Eck & Waltman, 2009, 2010).

داده‌های استخراج شده طی ۲۶ سال گذشته از ۱۳۷۷ تا ۱۴۰۲ شامل ۶۸۴ مدرک بود. در این مدارک تعداد ۲۶۶۵ کلیدواژه توسط نویسندگان استفاده شده است. پس از استخراج کلیدواژه‌ها، یکدست‌سازی و استانداردسازی مفاهیم صورت گرفت. بعد از استانداردسازی کلیدواژه‌ها تعداد ۱۴۰۱ واژه یونیک باقی ماند. با انتخاب نقطه برش، ماتریس ۱۵۴ در ۱۵۴ ایجاد شد. ارزش سلول‌های مورب ماتریس برابر صفر در نظر گرفته شد. برای ترسیم نقشه از روش تحلیل خوشه‌ای با روش کی‌میز^۱ در نرم‌افزار وس‌ویور استفاده شد.

یافته‌ها

نتایج حاصل از تحلیل داده‌های مرتبط با مالیات نشان می‌دهد که در مجموع ۶۸۴ مدرک که در عنوان آن‌ها کلمه مالیات وجود دارد منتشر شده است. اولین مقاله نمایه شده^۲ مربوط به سال ۱۳۷۷ بود. تعداد مفاهیم و کلیدواژه‌های یونیک در این پژوهش، معادل ۱۴۰۱ واژه بود.

توزیع فراوانی مفاهیم حوزه مالیات بر اساس میزان هم‌رخدادی واژگان

توزیع فراوانی مفاهیم پراستفاده در دوره مورد بررسی در جدول ۱، نمایش داده شده است.

جدول ۱. بیست مفهوم پر استفاده حوزه مالیات به ترتیب فراوانی

شماره	مفهوم	فراوانی	شماره	مفهوم	فراوانی
۱	مالیات بر ارزش افزوده	۱۰۲	۱۱	اقتصاد ایران	۲۰
۲	مالیات	۹۹	۱۲	رشد اقتصادی	۱۸
۳	اجتناب مالیاتی	۳۵	۱۳	جدول داده ستانده	۱۶
۴	نرخ بهینه مالیات	۳۴	۱۴	مدل پانل دینا	۱۶
۵	فرار مالیاتی	۳۰	۱۵	درآمد مالیات	۱۶
۶	توزیع درآمد	۲۹	۱۶	زکات	۱۴
۷	مالیات سبز	۲۷	۱۷	تمکین مالیاتی	۱۴
۸	ایران	۲۶	۱۸	مالیات بر درآمد شرکت‌ها	۱۳
۹	مالیات بر درآمد	۲۴	۱۹	تورم	۱۳
۱۰	مالیات مستقیم	۲۱	۲۰	مالیات غیر مستقیم	۱۳

منبع: یافته‌های پژوهش.

۱. K-means

۲. جعفری صمیمی، احمد و صالح نژاد، حسن. (۱۳۷۷). جایگزینی مالیات بر ارزش افزوده برای مالیات بر شرکت‌ها و تأثیر آن بر بودجه دولت در ایران. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۶(۲۷)، ۱۳۳-۱۰۷.

از تعداد ۶۸۴ سند مورد بررسی، ۲۶۶۵ کلیدواژه شناسایی شد. پس از تحلیل و یکدست‌سازی مفاهیم تعداد ۱۴۰۱ کلیدواژه یونیک باقی ماند، مفاهیمی که فراوانی آن ۱۳ و بیشتر است در جدول ۱، نمایش داده شده است. مفاهیم مالیات بر ارزش افزوده، مالیات و اجتناب مالیاتی به ترتیب با فراوانی ۱۰۲، ۹۹ و ۳۵ در رتبه‌های اول تا سوم قرار گرفتند. کلیدواژه مالیات بر ارزش افزوده با بسامد ۱۰۲ دارای بالاترین فراوانی است و نشان‌دهنده آن است که این کلیدواژه مفهوم محوری در متون حوزه پژوهشی است. علاوه بر مفاهیم پرتکرار که در بالا ذکر شد، جدول ۲، نمایانگر بیست زوج هم‌رخدادی پرتکرار در بازه زمانی مورد بررسی است.

جدول ۲، مفاهیمی که بالاترین هم‌آیندی^۱ را با هم دارند، نشان می‌دهد. این مفاهیم به صورت هم‌زمان در دو مدرک نمایان بوده‌اند، کلماتی مانند: موارد ذکر شده در جدول ۲.

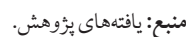
جدول ۲. زوج‌های پرتکرار کلیدواژه‌های مالیات به ترتیب فراوانی طی دوره مورد بررسی

ردیف	هم‌رخدادی	فراوانی	ردیف	هم‌رخدادی	فراوانی
۱	مالیات بر ارزش افزوده	جدول داده ستانده	۱۱	مالیات بر ارزش افزوده	مالیات
۲	زکات	خمس	۹	نرخ بهینه مالیات	اقتصاد ایران
۳	فرار مالیاتی	اجتناب مالیاتی	۸	مدل پانل دیتا	مالیات بر ارزش افزوده
۴	مالیات بر ارزش افزوده	فرار مالیاتی	۱۴	مالیات	خمس
۵	ضریب جینی	توزیع درآمد	۱۵	مالیات بر ارزش افزوده	توزیع درآمد
۶	مالیات بر ارزش افزوده	تورم	۷	مالیات	توزیع درآمد
۷	مالیات مستقیم	مالیات غیر مستقیم	۱۷	مصرف انرژی	مالیات سبز
۸	مالیات	زکات	۱۸	مالیات	ایران
۹	نرخ بهینه مالیات	اجتناب مالیاتی	۱۹	معافیت مالیات	مالیات بر ارزش افزوده
۱۰	مالیات بر ارزش افزوده	درآمد مالیات	۶	ماتریس حسابداری اجتماعی	الگوی تعادل عمومی قابل محاسبه

منبع: یافته‌های پژوهش.

با نگاهی به جدول ۲، مشخص می‌شود که زوج‌های هم‌رخدادی مالیات بر ارزش افزوده - جدول داده ستانده، زکات - خمس و فرار مالیاتی - اجتناب مالیاتی دارای بیشترین هم‌رخدادی در این بازه زمانی است. به‌طور کلی، می‌توان گفت مفهوم مالیات بر ارزش افزوده در ترکیب با مفاهیم متعدد مورد استفاده قرار گرفته است.

شکل ۱. نقشه هم‌واژگانی مدارک حوزه مالیات

در جدول ۳، نام خوشه‌ها و زیرشاخه‌های مهم آن‌ها همراه با وزن هر زیرشاخه نمایش داده شده است.

جدول ۳. اسامی خوشه‌ها و زیرشاخه‌های حوزه مالیات

شماره خوشه	نام خوشه	مفاهیم مهم	وزن	شماره خوشه	نام خوشه	مفاهیم مهم	وزن
۱	مالیات شرکتی و چارچوب‌های حسابداری	ارزش افزوده اقتصادی	۴۸	۲	مالیات‌های زیست‌محیطی و توسعه پایدار در ایران	ایران	۱۰۰
		حسابرسی مالیاتی	۴۸			مالیات سبز	۱۰۰
		مالیات ابرازی	۳۶			اقتصاد ایران	۸۶
		درآمد مشمول مالیات	۳۰			رفاه	۳۸
		مالیات تشخیصی	۲۴			تبادل عمومی محاسباتی	۳۴
		ارزش بازار سهام شرکت	۲۲			مخارج دولت	۳۲
		اهرم مالی	۱۶			محیط زیست	۳۰
		سود قبل از مالیات	۱۶			مالیات بر آلودگی	۲۲
		مالکیت نهادی	۱۶			مصرف انرژی	۲۲
		مالیات قطعی	۱۶			معادلات همزمان	۲۰
		اختلاف مالیاتی	۱۴			الگوریتم ژنتیک	۱۸
		صنعت	۱۴			آلودگی	۱۸
		محافظه کاری	۱۴			رشد درونزا	۱۸
		استانداردهای حسابداری	۱۲			اقتصاد باز کوچک	۱۶
		بورس اوراق بهادار تهران	۱۲			آلودگی زیست‌محیطی	۱۴
		قانون مالیات‌های مستقیم	۱۲			الگوی رشد تعمیم یافته	۱۲
		ماده ۲۷۲ قانون مالیات‌های	۱۲			توسعه پایدار	۱۲
		مستقیم				انرژی	۱۰
		اندازه شرکت	۱۰			دی اکسید کربن	۱۰
۳	نظام مالیاتی اسلامی و اجرای حقوق مالیاتی	سود مشمل مالیات	۱۰	۴	مالیات‌های کسب و کار و سیاست‌های یارانه‌ای	سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی	۱۰
		هموارسازی سود	۸			مالیات بر درآمد شرکت‌ها	۳۴
		دادرسی مالیاتی	۶			یارانه	۲۶
		مالیات	۲۳۰			مالیات بر املاک	۲۲
		مالیات بر درآمد	۱۰۴			مالیات بر عایدی سرمایه	۲۲
		خمس	۵۲			کسری بودجه	۲۰
		زکات	۵۲			مالیات تورمی	۲۰
		مودیان مالیاتی	۳۸			شهرداری	۱۸
		مالیات‌های اسلامی	۳۴			رانت	۱۶
		حقوق مالیاتی	۳۰			سرمایه‌گذاری بخش خصوصی	۱۶
		نظام مالیاتی	۳۰			عایدی سرمایه	۱۶
		مالیات بر مجموع درآمد	۲۶			تحلیل پوششی داده‌ها	۱۴
		حقوق اقتصادی	۱۸			اقتصاد اسلامی	۱۲
		خودرگرسیون برداری	۱۸			کارایی	۱۲
		دستگاه مالیاتی	۱۸			پویایی سیستم	۸
		شیب‌سازی	۱۶			الگوی تبادل عمومی	۶
		مالیات ستانی	۱۶			مدل تبادل عمومی	۶
		ضمانت اجرا	۱۴			پیش‌بینی	۴
		وقفه مالیاتی	۱۲				
		تشبیه‌کننده‌های خودکار	۱۰				
		مالیات مضاعف	۱۰				
		تحلیل محتوا	۸				
		حکومت	۶				

شماره خوشه	نام خوشه	مفاهیم مهم	وزن خوشه	شماره خوشه	نام خوشه	مفاهیم مهم	وزن خوشه
۵	فرار مالیاتی و حکمرانی شرکتی	نرخ بهینه مالیات	۱۳۰	۶	اصلاحات ساختاری مالیات مستقیم و غیر مستقیم	مالیات مستقیم	۸۰
		فرار مالیاتی	۱۰۲			مدل پائل دیتا	۶۶
		اجتناب مالیاتی	۹۴			درآمد مالیات	۵۸
		مدیریت مالیات	۳۴			مالیات غیر مستقیم	۵۸
		تمکین مالیاتی	۳۰			اصلاح مالیاتی	۳۸
		کیفیت سود	۱۸			پایه مالیاتی	۳۶
		حاکمیت شرکتی	۱۴			نرخ مالیات	۲۶
		طرح ریزی مالیات	۱۴			صادرات	۱۶
		مدیریت سود	۱۲			اشتغال	۱۲
		ریسک مالیاتی	۱۰			حکمرانی خوب	۱۰
		ارزش شرکت	۶			تجارت	۸
		عدم تقارن اطلاعات	۶			نهاد	۸
		کیفیت حسابرسی	۶			محیط کسب و کار	۶
		پایداری سود	۴			منطق فازی	۶
		سود تقسیمی	۲				
۷	عدالت مالیاتی و توزیع درآمد	توزیع درآمد	۱۲۶	۸	سیاست مالی و رشد اقتصادی کلان	رشد اقتصادی	۷۲
		ضریب جینی	۵۴			سیاست مالی	۴۴
		مالیات‌های زیست محیطی	۲۴			رفاه اجتماعی	۳۴
		مالیات بر مصرف	۲۲			روش گشتاورهای تعمیم یافته	۲۸
		نظریه بازی‌ها	۲۰			سیستم تقاضای تقریباً ایده آل	۱۶
		گشتاورهای تعمیم یافته	۱۸			دموکراسی	۱۲
		نابرابری	۱۸			مالیات بر سود سپرده‌های بانکی	۱۲
		انرژی تجدیدپذیر	۱۶			مالیات بهینه	۱۲
		انتشار دی‌اکسید کربن	۱۴			الگوی تعادل عمومی پویای	۱۰
		عدالت مالیاتی	۱۲			تصادفی	
		شبیه‌سازی خرد	۱۰			اندازه دولت	۱۰
		مالیات محلی	۸			نابرابری درآمد	۱۰
		مدل‌سازی تشریحی ساختاری	۲			رگرسیون‌های به ظاهر نامرتبط	۸
۹	مدل‌سازی مالیاتی و فناوری دیجیتال	ماتریس حسابداری اجتماعی	۷۰	۱۰	مالیات بر ارزش افزوده و تأثیرات کلان اقتصادی	مالیات بر ارزش افزوده	۳۰۸
		مدل تعادل عمومی قابل محاسبه	۶۲			جدول داده ستانده	۸۸
		الگوی تعادل عمومی قابل محاسبه	۵۸			تورم	۶۰
		سیاست مالیاتی	۴۲			معافیت مالیات	۳۲
		مدل لافگرن	۳۰			مدل تعادل عمومی پویای تصادفی	۳۰
		ظرفیت مالیاتی	۲۲			اثر قیمتی	
		مالیات بر حقوق	۲۲			تولید ناخالص داخلی	۲۲
		استان‌های ایران	۱۸			مدل قیمت	۲۲
		تجارت الکترونیکی	۱۸			شکاف تمکین	۲۲
		مالیات بر تجارت الکترونیکی	۱۶			شکاف سیاستی	۱۶
		شکاف مالیاتی	۱۴				
		مالیات الکترونیکی	۱۴				

منبع: یافته‌های پژوهش.

با استفاده از الگوریتم خوشه‌بندی کی‌مینز در نرم‌افزار وس‌ویور خوشه‌ها مشخص شد. همان‌طور که در شکل ۱ و جدول ۳ مشاهده می‌شود، خوشه اول به مفهوم «مالیات شرکتی و چارچوب‌های حسابداری» اختصاص یافته است. همچنین، مفاهیمی مانند: ارزش افزوده اقتصادی، حسابرسی مالیاتی، مالیات ابرازی، درآمد مشمول مالیات، مالیات تشخیصی، اهرم مالی، سود قبل از مالیات، مالیات قطعی، اختلاف مالیاتی، استانداردهای حسابداری، اندازه شرکت و غیره در این خوشه هستند و از وزن بالایی نسبت به سایر مفاهیم برخوردارند.

دومین خوشه به مفهوم «مالیات‌های زیست‌محیطی و توسعه پایدار در ایران» اختصاص یافت و مفاهیمی مانند: ایران، مالیات سبز، اقتصاد ایران، رفاه، محیط زیست، مالیات بر آلودگی، مصرف انرژی، آلودگی زیست‌محیطی، انرژی، دی اکسید کربن و غیره که در این خوشه هستند، از وزن بالاتری نسبت به سایر مفاهیم برخوردارند.

خوشه سوم به مفهوم «نظام مالیاتی اسلامی و اجرای حقوق مالیاتی» اختصاص یافت و مفاهیمی مانند: مالیات، مالیات بر درآمد، خمس، زکات، مالیات‌های اسلامی، نظام مالیاتی، مالیات بر مجموع درآمد، وقفه مالیاتی، حکومت و غیره که در این خوشه هستند، از وزن بالاتری نسبت به سایر مفاهیم برخوردارند.

خوشه چهارم به مفهوم «مالیات‌های کسب و کار و سیاست‌های یارانه‌ای» اختصاص یافت و مفاهیمی مانند: مالیات بر درآمد شرکت‌ها، یارانه، مالیات بر املاک، مالیات بر عایدی سرمایه، مالیات تورمی، رانت، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و غیره که در این خوشه هستند، از وزن بالاتری نسبت به سایر مفاهیم برخوردارند.

پنجمین خوشه به مفهوم «فرار مالیاتی و حکمرانی شرکتی» اختصاص یافت و مفاهیمی مانند: نرخ بهینه مالیات، فرار مالیاتی، اجتناب مالیاتی، مدیریت مالیات، تمکین مالیاتی، حاکمیت شرکتی، طرح‌ریزی مالیات و غیره که در این خوشه هستند، از وزن بالاتری نسبت به سایر مفاهیم برخوردارند.

خوشه ششم به مفهوم «اصلاحات ساختاری مالیات مستقیم و غیر مستقیم» اختصاص یافت و مفاهیمی مانند: مالیات مستقیم، درآمد مالیات، مالیات غیر مستقیم، اصلاح مالیاتی، پایه مالیاتی، نرخ مالیات، حکمرانی خوب، محیط کسب و کار و غیره که در این خوشه هستند، از وزن بالاتری نسبت به سایر مفاهیم برخوردارند.

خوشه هفتم به مفهوم «عدالت مالیاتی و توزیع درآمد» اختصاص یافت و مفاهیمی مانند:

توزیع درآمد، ضریب جینی، مالیات‌های زیست‌محیطی، مالیات بر مصرف، نابرابری، عدالت مالیاتی، مالیات محلی و غیره که در این خوشه هستند، از وزن بالاتری نسبت به سایر مفاهیم برخوردارند.

هشتمین خوشه به مفهوم «سیاست مالی و رشد اقتصادی کلان» اختصاص یافت و مفاهیمی مانند: رشد اقتصادی، سیاست مالی، رفاه اجتماعی، مالیات بر سود سپرده‌های بانکی، مالیات بهینه، نابرابری درآمد و غیره که در این خوشه هستند، از وزن بالاتری نسبت به سایر مفاهیم برخوردارند.

نهمین خوشه به مفهوم «مدل‌سازی مالیاتی و فناوری دیجیتال» اختصاص یافت و مفاهیمی مانند: ماتریس حسابداری اجتماعی، مدل تعادل عمومی قابل محاسبه، الگوی تعادل عمومی قابل محاسبه، سیاست مالیاتی، مدل لافگرن، ظرفیت مالیاتی، تجارت الکترونیکی، مالیات بر تجارت الکترونیکی، مالیات الکترونیکی و غیره که در این خوشه هستند، از وزن بالاتری نسبت به سایر مفاهیم برخوردارند.

خوشه دهم به مفهوم «مالیات بر ارزش افزوده و تأثیرات کلان اقتصادی» اختصاص یافت و مفاهیمی مانند: مالیات بر ارزش افزوده، تورم، معافیت مالیاتی، اثر قیمتی، تولید ناخالص داخلی، مدل قیمت، شکاف تمکین و غیره که در این خوشه هستند، از وزن بالاتری نسبت به سایر مفاهیم برخوردارند.

ساختار مفهوم مالیات با استفاده از نمودار راهبردی

پس از تشکیل ماتریس برای هر کدام از خوشه‌ها و فراخوانی آن در نرم‌افزار یوسی‌آی نت، نمره مرکزیت و تراکم خوشه‌ها مشخص شد و نمودار راهبردی ترسیم شد. لازم به توضیح است که مبدأ نمودار با توجه به میانگین مرکزیت و تراکم خوشه‌ها به ترتیب بر روی ۷.۲۹ و ۰.۵۵۵ تنظیم شد. نمرات مربوط به تراکم و مرکزیت خوشه‌ها در جدول ۴، نمایش داده شده است.

جدول ۴. تراکم و مرکزیت خوشه‌های حاصل از تحلیل هم‌واژگانی حوزه مالیات

شماره خوشه	نام خوشه	تراکم	مرکزیت
۱	مالیات شرکتی و چارچوب‌های حسابداری	۰.۲۹	۵.۸۱
۲	مالیات‌های زیست‌محیطی و توسعه پایدار در ایران	۰.۴۷۴	۹
۳	نظام مالیاتی اسلامی و اجرای حقوق مالیاتی	۰.۵۱۱	۹.۷
۴	مالیات‌های کسب و کار و سیاست‌های یارانه‌ای	۰.۲۳۵	۳.۷۶۵
۵	فرار مالیاتی و حکمرانی شرکتی	۰.۶	۸.۴
۶	اصلاحات ساختاری مالیات مستقیم و غیر مستقیم	۰.۴۵۱	۵.۸۵۷
۷	عدالت مالیاتی و توزیع درآمد	۰.۴۳۶	۵.۲۳۱
۸	سیاست مالی و رشد اقتصادی کلان	۰.۲۸۸	۳.۱۶۷
۹	مدل‌سازی مالیاتی و فناوری دیجیتال	۰.۷۵۸	۸.۳۳۳
۱۰	مالیات بر ارزش افزوده و تأثیرات کلان اقتصادی	۱.۵۱۱	۳۱.۶

منبع: یافته‌های پژوهش.

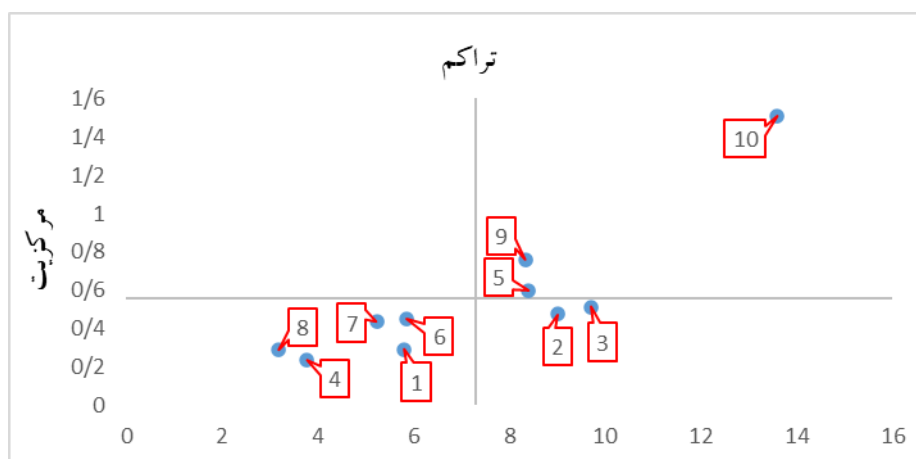
خوشه ۱۰ با مقدار ۳۱.۶ بیشترین مرکزیت و با مقدار ۱.۵۱۱ بالاترین تراکم را داراست. این بدان معناست که ارتباط زیادی بین شبکه هم‌رخدادی مفاهیم این خوشه وجود دارد و بیشترین مرکزیت چه از نظر نفوذ و ارتباط با سایر موضوعات و همچنین پیونددهی در خوشه ۱۰ بیشتر از سایر خوشه‌ها است.

نمودار راهبردی، توصیف ارتباط درونی و همبستگی بین خوشه‌های موضوعی متفاوت را نشان می‌دهد. در این نمودار اغلب از محور افقی جهت ارائه مرکزیت (میزان همبستگی خوشه‌ها)، و از محور عمودی جهت ارائه تراکم (میزان توان ارتباط درونی هر خوشه) استفاده می‌شود (Wu et al., 2013). ملسر و همکاران نمودار راهبردی را کوششی در جهت مصورسازی بهتر و نمایش بلوغ و انسجام خوشه‌های موضوعی در یک حوزه پژوهشی معرفی می‌نمایند (Melcer et al., 2015).

همان‌گونه که از نمودار ۱ پیداست نمودار راهبردی به چهار قسمت تقسیم می‌شود که هر قسمت یک ربع از نمودار را تشکیل می‌دهد. خوشه‌هایی که در ربع اول قرار می‌گیرند منسجم بوده و در حوزه مورد پژوهش مرکزیت دارند. این خوشه‌های اصلی بر بخش بزرگی از شبکه تمرکز دارند. خوشه‌ها در ربع دوم، همچنان منسجم هستند اما از حالت مرکزیت درآمد و هرکدام بخش‌های تخصصی کوچک‌تری از حوزه مورد پژوهش را نمایش می‌دهند. در ربع

سوم خوشه‌ها ریزش می‌کنند؛ خوشه‌های این ربع، بخش‌های نوظهور و یا قابل زوال شبکه هستند و سرانجام، ربع چهارم، حاوی خوشه‌هایی است که هنوز به بلوغ نرسیده‌اند اما پتانسیل آن‌را دارند که به بخش‌های اصلی تبدیل شوند (Melcer et al., 2015 & Khasseh et al., 2017).

نمودار ۱. نمودار راهبردی حوزه مالیات

منبع: یافته‌های پژوهش.

با توجه به نمودار راهبردی، ربع اول فرار مالیاتی و حکمرانی شرکتی (۵)، مدل‌سازی مالیاتی و فناوری دیجیتال (۹)، مالیات بر ارزش افزوده و تأثیرات کلان اقتصادی (۱۰)، موضوع اصلی این بازه زمانی است. این خوشه‌ها منسجم بوده و در حوزه مورد پژوهش مرکزیت دارند و بر بخش بزرگی از شبکه تمرکز دارند. ربع دوم، از لحاظ اهمیت و تأثیر در حوزه مورد پژوهش، در مرتبه پایین‌تری نسبت به خوشه‌های ربع اول قرار گرفته است. این بخش، همچنان منسجم است اما از حالت مرکزیت درآمده و بخش تخصصی کوچک‌تری از حوزه مورد پژوهش را نمایش می‌دهد. در این پژوهش هیچ خوشه‌ای در این بخش قرار نگرفته است. خوشه‌های مالیات شرکتی و چارچوب‌های حسابداری (۱)، مالیات‌های کسب و کار و سیاست‌های یارانه‌ای (۴)، اصلاحات ساختاری مالیات مستقیم و غیر مستقیم (۶)، عدالت مالیاتی و توزیع درآمد (۷)، سیاست مالی و رشد اقتصادی کلان (۸)، بخش‌های نوظهور و یا قابل زوال شبکه هستند. ربع چهارم، خوشه‌هایی که هنوز به بلوغ نرسیده‌اند اما پتانسیل آن‌را دارند که به بخش‌های اصلی تبدیل شوند را نمایش می‌دهد که در این پژوهش خوشه‌های مالیات‌های زیست‌محیطی و توسعه پایدار در ایران (۲)، و نظام مالیاتی اسلامی و اجرای حقوق مالیاتی (۳)، در این بخش قرار گرفته است.

تحلیل نتایج

خوشه‌های واقع در ربع اول نمودار راهبردی، شامل خوشه‌های فرار مالیاتی و حکمرانی شرکتی (۵)، مدل‌سازی مالیاتی و فناوری دیجیتال (۹) و مالیات بر ارزش افزوده و تأثیرات کلان اقتصادی (۱۰)، به‌عنوان هسته اصلی و منسجم حوزه پژوهشی مالیات در بازه زمانی مورد مطالعه شناخته می‌شوند. این خوشه‌ها با دارا بودن مرکزیت و تراکم بالاتر از میانگین (به ترتیب ۷.۲۹ و ۵.۵۵)، نشانگر تمرکز بالای پژوهش‌ها بر این موضوعات و ارتباطات قوی درون‌خوشه‌ای و بین‌خوشه‌ای هستند. خوشه ۱۰ با بالاترین مرکزیت ۳۱.۶ در شبکه و تراکم ۱.۵۱۱، نقش محوری در پیوند مفاهیم مالیات بر ارزش افزوده با مسائل کلان اقتصادی ایفا می‌کند و به‌عنوان کانون تعاملات موضوعی حوزه عمل می‌نماید. در این خوشه بالاترین وزن به مفهوم مالیات بر ارزش افزوده، اختصاص دارد. مفاهیمی مانند شکاف تمکین و شکاف سیاستی نشانگر تمرکز بر چالش‌های اجرایی و ناکارآمدی سیاست‌های فعلی می‌تواند باشد. وزن بالای مفهوم جدول داده-ستانده بازتاب استفاده از روش‌های اقتصادسنجی پیچیده در این حوزه است. خوشه (۹) با تراکم ۷.۵۸، اهمیت فناوری دیجیتال و نوآوری در نظام مالیاتی را برجسته می‌سازد. این خوشه، با مفاهیم نوینی مانند مالیات الکترونیکی و تجارت الکترونیکی، تحولات فناوری در نظام مالیاتی را مورد توجه دارد، در حالی که خوشه ۵ با مرکزیت ۸.۴، چالش‌های فرار مالیاتی و حکمرانی شرکتی را به عنوان موضوعی تأثیرگذار در شبکه پژوهشی مطرح می‌نماید. وزن بالای نرخ بهینه مالیات نشانگر جستجو برای تعادل بین درآمدهای دولتی و انگیزه‌های بخش خصوصی است. مفاهیمی مانند کیفیت سود و مدیریت سود نیز می‌تواند بازتاب نگرانی درباره شفافیت گزارش‌دهی مالی باشد. قرارگیری این خوشه‌ها در ربع اول، بیانگر بلوغ موضوعی، نفوذ گسترده در ساختار شبکه و تمرکز تحقیقات بر مسائل پایه‌ای و راهبردی حوزه مالیات است که طبق نظر ملسر و همکاران (۲۰۱۵)، بخش اصلی و پویای این حوزه پژوهشی را تشکیل می‌دهد. ربع دوم در نمودار راهبردی، خوشه‌هایی را شامل می‌شود که با وجود تراکم بالا مرکزیت پایین‌تری نسبت به میانگین دارند. این خوشه‌ها عموماً موضوعات تخصصی و نوپایی را نشان می‌دهند که اگرچه از انسجام درونی برخوردارند، هنوز نتوانسته‌اند به‌صورت گسترده با دیگر حوزه‌های پژوهشی شبکه تعامل برقرار کنند یا جایگاه مرکزی در ساختار کلی پژوهش‌ها کسب نمایند. عدم وجود خوشه در ربع دوم در این پژوهش می‌تواند ناشی از غالب بودن موضوعات با تراکم بالا در ربع اول (مانند خوشه‌های ۵، ۹، ۱۰) که به دلیل مرکزیت بالا، جریان اصلی

پژوهشها را به خود اختصاص داده و فضای کمی برای شکل‌گیری خوشه‌های منسجم کم‌نفوذ باقی گذاشته‌اند باشد یا ممکن است موضوعات تخصصی این حوزه هنوز به بلوغ کافی برای ایجاد تراکم بالا نرسیده باشند و یا پژوهش‌های موجود حول آن‌ها به اندازه کافی گسترده نیست تا همزمان تراکم و مرکزیت را تأمین کند. این شکاف ممکن است نشان‌دهنده تمرکز ادبیات پژوهشی بر مسائل راهبردی (ربع اول) و غلبه موضوعات نوظهور (ربع سوم) و بالقوه (ربع چهارم) باشد، بدون آنکه حوزه‌های تخصصی مستقل منسجم فرصت بروز یافته باشند.

ربع سوم نمودار راهبردی، خوشه‌هایی را شامل می‌شود که تراکم و مرکزیت پایین‌تری نسبت به میانگین دارند و به عنوان موضوعات نوظهور، در حال زوال در شبکه پژوهشی شناخته می‌شوند. خوشه‌های این ربع، شامل مالیات شرکتی و چارچوب‌های حسابداری (۱)، با تمرکز بر مفاهیم مرتبط با مالیات شرکتی و چارچوب‌های حسابداری، مفاهیمی مانند ارزش افزوده اقتصادی و حسابرسی مالیاتی را به عنوان مهم‌ترین مؤلفه‌ها در بر می‌گیرد. این خوشه بازتابی از پژوهش‌های مرتبط با شفافیت مالیاتی، چالش‌های اجرایی و تأثیر استانداردهای حسابداری بر مالیات شرکتی است؛ مالیات‌های کسب‌وکار و سیاست‌های یارانه‌ای (۴)، مفاهیم اصلی این خوشه شامل مالیات بر درآمد شرکت‌ها، یارانه و رانت است که تعامل بین مالیات‌های بخش خصوصی و سیاست‌های حمایتی دولت را بررسی می‌کند. مفاهیمی مانند کارایی و اقتصاد اسلامی نشان‌دهنده تلاش برای تلفیق اصول اقتصادی و مذهبی در طراحی سیاست‌هاست؛ اصلاحات ساختاری مالیات مستقیم و غیر مستقیم (۶)، چالش‌های اصلاح نظام مالیاتی مانند پایه مالیاتی و تأثیر آن بر اشتغال و تجارت را بررسی می‌کند. وزن پایین منطق فازی نشان می‌دهد روش‌های نوین تحلیلی هنوز جایگاه محکمی در این حوزه ندارند؛ عدالت مالیاتی و توزیع درآمد (۷) با مفاهیمی مانند انرژی تجدیدپذیر و عدالت مالیاتی نشانگر تلاش برای تلفیق اهداف زیست‌محیطی و اجتماعی در نظام مالیاتی است. وزن پایین مدل‌سازی تشریحی ساختاری بیانگر نیاز به توسعه روش‌های کیفی در این حوزه است و سیاست مالی و رشد اقتصادی کلان (۸)، با مفاهیمی شامل رشد اقتصادی، سیاست مالی و رفاه اجتماعی، تأثیر مالیات بر متغیرهای کلان مانند اندازه دولت و نابرابری درآمد را تحلیل می‌کند. این خوشه‌ها با نمرات پایین در هر دو شاخص تراکم و مرکزیت، نشان می‌دهند که این موضوعات یا هنوز به بلوغ نرسیده‌اند، یا به دلیل کاهش توجه پژوهشی در حال ریزش هستند. برای مثال، خوشه (۱) با وجود مفاهیم باسابقه‌ای چون چارچوب‌های حسابداری، به دلیل تراکم پایین، احتمالاً از

پراکندگی مفهومی یا فقدان پژوهش‌های عمیق متأثر است. قرارگیری این خوشه‌ها در ربع سوم، طبق نظر ملسر و همکاران (۲۰۱۵)، بیانگر نیاز به بازتعریف یا تقویت ارتباطات درونی و بیرونی آنهاست، و ممکن است به مرور به موضوعاتی حاشیه‌ای تبدیل شوند یا در صورت تقویت، به ربع‌های دیگر منتقل شوند.

ربع چهارم در نمودار راهبردی، خوشه‌هایی را شامل می‌شود که دارای مرکزیت بالاتر از میانگین اما، تراکم پایین‌تر از آن هستند و به عنوان موضوعات دارای پتانسیل رشد شناسایی می‌شوند. خوشه‌های مالیات‌های زیست‌محیطی و توسعه پایدار در ایران (۲) و نظام مالیاتی اسلامی و اجرای حقوق مالیاتی (۳)، در این ربع قرار گرفته‌اند. مرکزیت نسبتاً بالای این خوشه‌ها نشان می‌دهد که با وجود ارتباطات معنادار با سایر موضوعات شبکه پژوهشی، انسجام درونی مفاهیم آنها هنوز به بلوغ کافی نرسیده است. برای مثال خوشه (۲)، به‌رغم اهمیت موضوعاتی مانند مالیات‌های زیست‌محیطی در ایران، به دلیل تراکم پایین، احتمالاً از پراکندگی پژوهشی یا کمبود مطالعات عمیق در این حوزه متأثر است. از سوی دیگر، خوشه (۳) با محوریت مالیات اسلامی، اگرچه از مرکزیت قابل توجهی برخوردار است، اما تراکم نزدیک به میانگین آن نشان‌دهنده نیاز به تقویت پیوندهای درونی و توسعه پژوهش‌های کاربردی در این زمینه است. قرارگیری این خوشه‌ها در ربع چهارم، طبق نظر ملسر و همکاران (۲۰۱۵)، بیانگر ظرفیت تبدیل شدن به موضوعات اصلی در آینده است و با افزایش پژوهش‌های هدفمند، انسجام و نفوذ آنها در شبکه تقویت می‌شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

خوشه‌های این پژوهش، بر اساس مفاهیم کلیدی و وزن آنها، نشان‌دهنده طیف گسترده‌ای از موضوعات پژوهشی در این حوزه هستند. وزن‌های متفاوت این خوشه‌ها، نشان‌دهنده تمرکز پژوهشی غالب بر موضوعات راهبردی است. تحلیل خوشه‌ها نشان می‌دهد مالیات بر ارزش افزوده به عنوان هسته اصلی پژوهش‌های این حوزه، با تمرکز بر تأثیرات کلان اقتصادی مانند تورم و تولید ناخالص داخلی، جایگاه بی‌بدیلی دارد. در مجموع، تمرکز غالب پژوهش‌ها بر مسائل راهبردی و فناوری محور بوده، درحالی که خوشه‌های نوظهور هنوز در مراحل ابتدایی بلوغ قرار دارند و نیازمند توجه بیشترند. این خوشه‌ها نشان می‌دهند که مالیات موضوعی است که از مفاهیم پایه‌ای تا کاربردهای تخصصی در حوزه‌های مختلف گسترش یافته است.

بر اساس یافته‌ها، پیشنهادهای پژوهشی زیر ارائه می‌شود:

۱. یافته‌ها نشان داد که هیچ خوشه‌ای در ربع دوم نمودار راهبردی قرار ندارد. این شکاف نشان می‌دهد که پژوهش‌های حوزه مالیات در ایران هنوز به بلوغ کافی برای شکل‌دهی به حوزه‌های تخصصی و مستقل نرسیده‌اند. پژوهشگران می‌توانند با تمرکز بر موضوعات تخصصی و میان‌رشته‌ای، این شکاف را پر کنند. برای مثال، شکل‌دهی به حوزه‌های پژوهشی متمرکز بر مالیات بر اقتصاد دیجیتال و دارایی‌های رمزنگاری‌شده، یا پیامدهای مالیاتی هوش مصنوعی در حسابرسی می‌تواند به ایجاد خوشه‌های تخصصی و منسجم در آینده منجر شود.

۲. خوشه‌هایی مانند عدالت مالیاتی و توزیع درآمد (۷)، اصلاحات ساختاری مالیات مستقیم و غیر مستقیم (۶) و سیاست مالی و رشد اقتصادی کلان (۸) در ربع سوم قرار دارند که نشان‌دهنده مرکزیت و تراکم پایین آن‌هاست. این موضوعات یا در ابتدای راه هستند یا توجه پژوهشی کافی به آن‌ها نشده است. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌ها بر مطالعات تجربی و مدل‌سازی‌های پیشرفته در این حوزه‌ها متمرکز شوند. برای مثال، در خوشه عدالت مالیاتی، استفاده از مدل‌های شبیه‌سازی خرد برای تحلیل اثرات توزیعی سیاست‌های مختلف مالیاتی پیشنهاد می‌شود. در حوزه اصلاحات ساختاری، پژوهش‌های تطبیقی با کشورهای موفق و ارزیابی پیامدهای اصلاحات مالیاتی بر متغیرهایی چون اشتغال و سرمایه‌گذاری می‌تواند این حوزه را تقویت کند.

تعارض منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

سپاسگزاری

نویسندگان از زحمات عوامل محترم نشریه و داوران گرامی قدردانی می‌نمایند.

ORCID

Salah Rahimi

<http://orcid.org/0000-0001-6540-9825>

Faramarz Soheili

<http://orcid.org/0000-0003-2581-7052>

منابع

۱. ترکاشوند، زهرا، البرزی، محمود، ترابی، تقی و عسکری، علی. (۱۴۰۳). اثر تغییر سیستم مالیاتی بر متغیرهای کلان اقتصادی با رویکرد پویایی سیستم. پژوهشنامه مالیات، ۳۳(۶۳)، ۷۶-۱۱۴. <http://dx.doi.org/10.61186/taxjournal.33.63.76>
۲. رحیمی، صالح و سهیلی، فرامرز. (۱۴۰۴). تحلیل موضوعی و ترسیم نقشه علمی پژوهش‌های مرتبط با حوزه اقتصاد مقاومتی. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی، ۱۴(۱)، ۴۱-۶۰. <https://doi.org/10.22108/srsp.2025.143686.2062>
۳. رحیمی، صالح، سهیلی، فرامرز و خاصه، علی‌اکبر. (۱۴۰۳). تحلیلی بر پژوهش‌های حوزه سواد در ایران: ساختار مفهومی سواد در نمایه استنادی علوم ایران. کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۲۷(۴)، ۲۸-۱. [doi:10.30481/lis.2024.474041.2189](https://doi.org/10.30481/lis.2024.474041.2189)
۴. رحیمی، صالح، سهیلی، فرامرز و شرفی، ناهید. (۱۴۰۰). شناسایی و تحلیل ساختار دانشی مطالعات آموزش عالی ایران بر اساس تحلیل شبکه هم‌واژگانی مقالات در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام. مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، ۱۲(۲۴)، ۳۳۱-۳۱۳. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.25382241.1400.12.24.12.4>
۵. رحیمی، صالح، سهیلی، فرامرز، امینی‌نیا، یوسف و دانش، فرشید. (۱۳۹۹). شناسایی مفاهیم نوظهور و کشف ساختار دانش حوزه سرردهای ضربان‌دار. مدیریت اطلاعات سلامت، ۱۷(۴)، ۱۰-۱. <https://doi.org/10.22122/him.v17i4.4132>
۶. رحیمی، صالح، سهیلی، فرامرز و یزدانبخش، کامران. (۱۴۰۳). تحلیل روندهای موضوعی پژوهش‌های مرتبط با تصمیم‌گیری در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام: یک مطالعه کتاب‌سنجی. تصمیم‌گیری و تحقیق در عملیات، ۹(۴)، ۱۰۹۹-۱۱۱۲. <https://doi.org/10.22105/dmor.2025.496852.1901>
۷. عبادی، روح‌اله و لشگری، علیرضا. (۱۴۰۰). بررسی سازگاری مالیات بر عایدی سرمایه با اهداف اقتصاد اسلامی. نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی، ۱۰(۳۶)، ۱۲۱-۱۴۸. <http://mieaoi.ir/article-1-1116-fa.html>
۸. قاسمی بنابری، حمیدرضا، گودرزی، انسبه، موسوی، زینب و محمدرضائی اردکانی، مهشید. (۱۴۰۳). شاخص‌های عدالت محوری در نظام مالیاتی مبتنی بر قوانین مالیات‌های مستقیم و مالیات بر ارزش افزوده. پژوهشنامه مالیات، ۳۲(۶۲)، ۲۱۱-۱۸۲. <http://dx.doi.org/10.61186/taxjournal.32.62.182>
۹. کریمی، سجاد، محمدی، احمد، متقی، علی اصغر و عرب‌صالحی، مهدی. (۱۴۰۱). ارزیابی و رتبه‌بندی عوامل اقتصادی و مالی مؤثر بر شفافیت مالیاتی شرکت‌ها از طریق بکارگیری روش بهترین- بدترین سلسله مراتبی. نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی، ۱۱(۴۰)، ۱۶۳-۱۹۲. <http://mieaoi.ir/article-1-1236-fa.html>
۱۰. محمودخانی، مهناز. (۱۴۰۰). بررسی وضعیت تولیدات علمی و هم‌رخدادی واژگان کلیدی حوزه مالیات بر اساس مقالات نمایه‌شده در پایگاه وب آو ساینس. پژوهش‌نامه علم‌سنجی، ۷(۲)، ۱۱۵-۱۳۶. [doi:10.22070/rsci.2020.5239.1355](https://doi.org/10.22070/rsci.2020.5239.1355)

۱۱. موسائی، میثم. (۱۴۰۰). عدالت و کارایی اقتصادی مالیات‌ها در تمدن اسلامی. نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی، ۱۰ (۳۷)، ۳۷۹-۳۹۷. <http://mieaoi.ir/article-1-1296-fa.html>
۱۲. نوبخت، یونس. (۱۳۹۸). مطالعه علم‌سنجی تولیدات علمی پژوهشنامه مالیات. بازیابی دانش و نظام‌های معنایی، ۶ (۱۸)، ۳۳-۵۴. doi:10.22054/jks.2019.42217.1226

References

1. Barbu, L., Horobet, A., Belasçu, L., & Ilie, A. G. (2024). Approaches to tax evasion: a bibliometric and mapping analysis of Web of Science indexed studies. *Journal of Business Economics and Management*, 25(1), 1–20. <https://doi.org/10.3846/jbem.2024.20691>
2. Barbu, L., Mihaiu, D. M., Șerban, R.-A., & Opreana, A. (2022). Knowledge Mapping of Optimal Taxation Studies: A Bibliometric Analysis and Network Visualization. *Sustainability*, 14(2), 1043. <https://doi.org/10.3390/su14021043>
3. Braam, R. R., Moed, H. F., & Van Raan, A. F. (1991). Mapping of science by combined co-citation and word analysis. I. Structural aspects. *Journal of the American Society for information science*, 42(4), 233-251. <https://www.cwts.nl/tvr/documents/avr-cocit-word-i.pdf>
4. Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285–296. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070>
5. Ebadi, R., & Lashgari, A. (2021). Review Compatibility of Capital Gains Tax with the goals of Islamic Economics. *Islamic Economics and Banking*, 10(36), 121-148. <http://mieaoi.ir/article-1-1116-fa.html> [In Persian]
6. European Commission. Taxation Trends in the European Union. *In Publications Office of the European Union*; European Commission: Luxembourg, 2021; p. 16. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d5b94e4e-d4f1-11eb-895a-01aa75ed71a1/language-en>
7. Garfield, E., Sher, I. H., & Torpie, R. J. (1964). The use of citation data in writing the history of science. *Philadelphia PA: Institute for Scientific Information Inc.*
8. Ghasemi Banabari, H., Godarzi, E., Mousavi, Z., & Mohammadrezaei Ardakani, M. (2024). Justice-Oriented Indicators in The Tax System Based on Direct Tax Law and Value Added Tax Law. *J Tax Res*, 32 (62), 182-211 <http://taxjournal.ir/article-1-2404-fa.html> [In Persian]
9. Karimi, S., Mohamadi, A., Motaghi, A. A., & Arabsalehi, M. (2022). Evaluating and ranking of economic and financial factors affecting the tax transparency of companies by using the best-worst hierarchical method. *Islamic Economics and Banking*, 11(40), 163-192. <http://mieaoi.ir/article-1-1236-fa.html> [In Persian]

10. Khasseh, A., Soheili, F., Sharif Moghaddam, H., & Mousavi Chelak, A. (2017). Intellectual structure of knowledge of imetrics: A co- word analysis. *Information processing & management*, 53(3), 705-720. <https://doi.org/10.1016/j.ipm.2017.02.001>
11. Kumar, S., Pandey, N., Lim, W. M., Chatterjee, A. N., & Pandey, N. (2021). What do we know about transfer pricing? Insights from bibliometric analysis. *Journal of Business Research*, 134, 275-287. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.05.041>
12. Li, Y., Chen, Y., & Wang, Q. (2021). Evolution and diffusion of information literacy topics. *Scientometrics*, 126(5), 4195-4224. <https://doi.org/10.1007/s11192-021-03925-y>
13. Liu, X., & Liu, Z. (2019). Knowledge Engineering Research Topic Mining Based on Co-word Analysis. In *SEKE*. Pittsburgh, USA: KSI Research Inc; 650-777. DOI:10.18293/SEKE2019-047
14. Lu, Y., & De Vries, W.T. (2021). A Bibliometric and Visual Analysis of Rural Development Research. *Sustainability*, 13, 6136.
15. Mahmoudkhani, M. (2021). Investigating the status of scientific products and the co-occurrence of keywords in the field of tax Based on Web of Science Indexed Papers. *Scientometrics Research Journal*, 7(2), 115-136. doi:10.22070/rsci.2020.5239.1355 [In Persian]
16. McBurney, M. K., & Novak, P. L. (2002). What is bibliometrics and why should you care?. In *Proceedings. IEEE international professional communication conference*, 108-114.
17. Melcer, E., Nguyen, T. H. D., Chen, Z., Canossa, A., El-Nasr, M. S., & Isbister, K. (2015). Games research today: Analyzing the academic landscape 2000-2014. In *Proceedings of the 10th International Conference on the Foundations of Digital Games*, At Pacific Grove, CA, USA <https://adk.elsevierpure.com/en/publications/games-research-today-analyzing-the-academic-landscape-2000-2014>.
18. Mingers, J., & Leydesdorff, L. (2015). A review of theory and practice in scientometrics. *European journal of operational research*, 246(1), 1-19.
19. Musai, M. (2022). Justice and economic efficiency of taxes in Islamic civilization. *Islamic Economics and Banking*. 10(37), 379-397. <http://mieaoi.ir/article-1-1296-fa.html> [In Persian]
20. Musgrove, P.B., Binns, R., Page-Kennedy, T., & Thelwall, M. (2003). A method for identifying clusters in sets of interlinking Web spaces. *Scientometrics*, 58, 657-672. <https://doi.org/10.1023/B:SCIE.0000006886.37828.4a>
21. Nobakht, Y. (2019). Scientometrics Study of Scientific Production of the Journal of Tax Research. *Knowledge Retrieval and Semantic Systems*, 6(18), 33-54. doi:10.22054/jks.2019.42217.1226 [In Persian]
22. Nobanee, H., & Ullah, S. (2023). Mapping green tax: A bibliometric analysis and visualization of relevant research. *Sustainable Futures*, 6

100129. <https://doi.org/10.1016/j.sfr.2023.100129>
23. Onyancha, O. B. (2020). Knowledge visualization and mapping of information literacy. *International Federation of Library Associations and Institutions*, 46(2), 107–123. DOI:10.1177/0340035220906536
24. Park, H., Kim, H., & Park, H. (2021). A scientometric study of digital literacy, ICT literacy, information literacy, and media literacy. *J Data Inform Sci*, 6(2), 116–138. DOI:<https://doi.org/10.2478/jdis-2021-0001>
25. Porter, A. L., Garner, J., & Crowl, T. (2012). The RCN (Research Coordination Network) experiment: Can we build new research networks?. *BioScience*, 62, 282-288.
26. Rahimi, S. & Sohei, F. (2025). Thematic Analysis and Scientific Mapping of Resistance Economy Studies. *Strategic Research on Social Problems*, 14(1), 41-60. <https://doi.org/10.22108/srsp.2025.143686.2062> [In Persian]
27. Rahimi, S., Soheili, F. & Yazdanbakhsh, K. (2024). Thematic trends analysis in decision-making research in Islamic world science and technology monitoring and citation institute (ISC): A bibliometric study. *Journal of Decisions and Operations Research*, 9(4), 1099-1112. <https://doi.org/10.22105/dmor.2025.496852.1901> [In Persian]
28. Rahimi, S., Soheili, F., & Khasseh, A. A. (2024). An Analysis of literacy research in Iran: the conceptual structure of literacy in Islamic World Science Citation Center. *Library and Information Sciences*, 27(4), 1-28. doi:10.30481/lis.2024.474041.2189 [In Persian]
29. Rahimi, S., Soheili, F., & Sharafi, N. (2022). Knowledge Structure of Iranian Higher Education Studies based on co-word Network Analysis in ISC Database. *Journal of higher education curriculum studies*, 12(24), 313-331. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.25382241.1400.12.24.12.4> [In Persian]
30. Rahimi, S., Soheili, F., Amininia, Y., & Danesh, F. (2020). Identifying Emerging Areas and Map Scientific Structure of Throbbing Headaches. *Health Information Management*, 17(4), 189-198. doi:10.22122/him.v17i4.4132. [In Persian]
31. Ramos-Medina, S. (2023). Tax management research, bibliometric analysis using keywords and abstracts. *Journal of Sustainable Development and Green Technology*, 1(1), 19-30. DOI:10.54216/JSDGT.010102.
32. Shollapur, M.R., Hulagabali, S. C., & Kolle, S. R. (2023). Global Research on Financial Literacy: A Bibliometric Analysis. *Journal of Library & Information Technology*, 43(3), 157-163. DOI:10.14429/djlit.43.3.18436.
33. Torkashvan, Z., Alborz, M., Torabi, T., & Askari, A. (2024). The Effect of Changing the Tax System on Macroeconomic Variables with the System Dynamics Approach. *J Tax Res*, 33(63), 76-114. <http://taxjournal.ir/article-1-2459-fa.htm> [In Persian]
34. Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2009). How to normalize cooccurrence data? An analysis of some well-known similarity measures. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 60, 1635–1651.

- <https://doi.org/10.1002/asi.21075>
35. Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2010). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*, 84(2), 523–538. <https://doi.org/10.1007/s11192-009-0146-3>
 36. Wu, K., Xi, Y., & Liao, x. (2013). Analysis on current research of supernetwork through knowledge mapping method. *Knowledge science, engineering and management: 6th international conference, ksem*, 538–549. <https://doi.org/10.1007/978-3-642-39787-545>
 37. Wu, Y., & Krueger, F. (2024). Charting the neuroscience of interpersonal trust: A bibliographic literature review. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, Dec; 167:105930. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2024.105930>
 38. Zhang, K., Wang, Q., Liang, Q. M., & Chen, H. (2016). A bibliometric analysis of research on carbon tax from 1989 to 2014. *Renewable and sustainable energy reviews*, 58, 297–310. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2015.12.089>
 39. Zupic, I., & Čater, T. (2015). Bibliometric Methods in Management and Organization. *Organ. Res. Methods*, 18, 429–472.

استناد به این مقاله: رحیمی، صالح و سهیلی، فرامرز. (۱۴۰۴). ترسیم نقشه دانش مطالعات حوزه مالیات: تحلیل کتابسنجی و دیداری سازی شبکه. پژوهشنامه مالیات، ۳۳(۶۸)، ۳۷–۷.

Journal of Tax Research is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.